

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
“УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ”

State Higher Educational Institution
“UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE”

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Збірник тез доповідей
XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції
(27–28 жовтня 2011 р.)

У 2 томах

Том 2

Суми
ДВНЗ “УАБС НБУ”
2011

УДК 336.71(477)
ББК 65.9(4 укр)262.1
П78

Редакційна колегія збірника:

д-р екон. наук, проф. А. О. Єпіфанов
(головний редактор);
д-р екон. наук, проф. С. М. Козьменко;
д-р екон. наук, проф. І. В. Сало;
д-р екон. наук, проф. І. О. Школьник;
канд. екон. наук, доц. Т. О. Семененко
(відповідальний секретар)

Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України
П78 [Текст] : збірник тез доповідей XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції (27–28 жовтня 2011 р.) : у 2 т. / Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2011. – Т. 2. – 172 с.

Видання містить тези доповідей учасників XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції “Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України” (м. Суми, 2011 р.).

Розраховане на фахівців банківської та фінансової систем, керівників і спеціалістів підприємств усіх форм власності, науковців та студентів навчальних закладів.

УДК 336.71(477)
ББК 65.9(4 укр)262.1

© ДВНЗ “Українська академія банківської справи
Національного банку України”, 2011

Б. І. Сюркало, канд. екон. наук,
ДВНЗ “Українська академія банківської справи НБУ”

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В БАНКАХ

Особливості правового статусу банків як фінансових посередників обумовлюють виконання банками певних обов'язків як агентів держави при здійсненні контролю за дотриманням клієнтами законодавства. Одним із таких напрямів є запобігання відмиванню доходів, отриманих незаконно. Для цього на світовому рівні створено систему фінансового моніторингу, який полягає у здійсненні контролю за операціями, що здійснюються фізичними та юридичними особами через фінансових посередників – банки та небанківські фінансові установи.

Міжнародні документи, які передбачають запровадження системи фінансового моніторингу, містять заходи, які повинні вжити держави щодо недопущення та протидії відмиванню грошей, одержаних злочинним шляхом. При цьому особливо підкреслюється роль фінансових установ у протидії легалізації. Основним завданням банку в сфері протидії є відокремлення законних операцій від злочинних. Проте існує значний ризик того, що моніторингова трансакція буде упущена з поля зору відповідального працівника. Запровадивши дієвий механізм фінансового моніторингу, що буде заснований не тільки на оцінці ризику, але й на основі збору та ведення інформації про фінансовий стан клієнтів, банк може значно підвищити ефективність виявлення незаконних фінансових операцій.

Вітчизняні банки приділяють достатню увагу даному питанню, проте існуюча система фінансового моніторингу не є досконалою. Саме тому концептуально необхідно запровадити консолідований підхід фінансового моніторингу в банках, як одного із найвагоміших напрямів протидії легалізації кримінальних доходів через банківські установи.

Враховуючи визначення ризику як імовірності настання чи ненастання певної події, фінансовий моніторинг операцій банку розглядається як ризик-орієнтований підхід, а тому має ймовірність виявлення чи упущення фінансової операції, що потенційно може бути пов'язана з легалізацією злочинних доходів.

Необхідно зауважити, що на сьогоднішній день не існує законодавчо затвердженої єдиної моделі для застосування ризик-спрямованого підходу в банківських установах, оскільки з позиції FATF кожна фінансова установа повинна сама для себе розробити індивідуальну систему використання оцінки ризиків при здійсненні фінансового моніторингу, проте принципи та загальні підходи, що зазначені в рекомендаціях

FATF, є надзвичайно вагомими в сфері організації фінансового моніторингу в банках.

На наш погляд, консолідований підхід є необхідним, оскільки кожний банк має власні регіональні, специфічні особливості стосунків з клієнтами, різні напрями діяльності, а тому для створення досконалої системи фінансового моніторингу необхідно поєднувати ризик-орієнтований та порівняльно-аналітичний підходи.

Серед концептуальних засад організації фінансового моніторингу чільне місце відводиться процесу управління ризиком, однак не існує універсальної думки стосовно того, які клієнти становлять вищий чи нижчий ризик, однак FATF пропонує класифікувати клієнтів з потенційно більш високим ризиком відмивання кримінальних доходів.

Базельський комітет з банківського нагляду виділяє дещо інші типи ризиків, проте ключовим завданням банків залишається ефективний аналіз власних клієнтів, в основі якого лежить методологічний принцип знання свого клієнта. Банківські групи Європи вже на сьогоднішній день мають централізовані бази даних клієнтів. Ці бази даних створювалися задовго до появи рекомендацій Базельського комітету. Так, на сьогодні такі банківські групи, як BNP Paribas S.A., Credit Agricole S.A. та Raiffeisen Group, вже поєднали бази даних про всіх корпоративних клієнтів. Так, наприклад, інтегрована база даних BNP Paribas S.A. включає більше 5 000 підрозділів групи, розташованих у 88 країнах світу.

Визначення потенційного ризику відмивання доходів, отриманих незаконно, стосовно клієнта є найважливішим завданням протидії легалізації. Кожен банк має на основі своїх внутрішніх критеріїв провести оцінку фінансового стану клієнта, що повинна стати додатковим індикатором, який може свідчити про ризиковість проведення операцій. З цього приводу вважаємо за доцільне в етап оцінки ризиковості клієнта включати оцінку його ризику ділової репутації, а зазначена процедура має відбуватися на етапі проведення його ідентифікації.

Варто також зауважити, що оцінка ризиків повинна проводитися не тільки при першій ідентифікації клієнта, але й під час обслуговування даного клієнта, а тому в процесі діяльності банку буде змінюватися ставлення стосовно конкретної країни, клієнта чи банківського продукту.

Унаслідок проведення банком належної оцінки ризиків, пов'язаних з відмиванням доходів, банк зможе застосовувати належні методи обачності як при започаткуванні стосунків з клієнтом, так і в подальшому – в процесі моніторингу трансакцій клієнта упродовж всього часу його обслуговування. З позиції концептуальних засад ефективно розроблена система виявлення можливих ризиків легалізації доходів, отрима-

них незаконно, стане в нагоді банку спрямувати увагу на тих клієнтів і транзакціях, які потенційно розглядаються як найбільш ризикові з погляду відмивання коштів.

State Higher Educational Institution
“UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE”

Державний вищий навчальний заклад
“УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ”

Наукове видання

**ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ**

Збірник тез доповідей
XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції
(27–28 жовтня 2011 р.)

У 2 томах

Том 2

Редактори:

Г. К. Булахова

Г. М. Нужненко

Технічне редагування

І. О. Кругляк

Комп'ютерна верстка

В. А. Івакін

Відповідальність за фактичні помилки, достовірність інформації
та точність викладених фактів несуть автори.
Усі права застережено. Посилання на матеріали збірника обов'язкові

Підписано до друку 20.10.2011. Формат 60x90/16. Обл.-вид. арк. 9,71.

Ум. друк. арк. 10,88. Папір офсетний. Гарнітура Times.

Тираж 100 пр. Вид. № 1108

Видавець і виготовлювач

Державний вищий навчальний заклад

“Українська академія банківської справи Національного банку України”

вул. Петропавлівська, 57, м. Суми, 40000, Україна, тел. (542) 61-93-37

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції: серія ДК, № 3160 від 10.04.2008

